

ציטוטי תנ"ך וחז"ל בעניין הגאווה

<http://www.faithbit.org.il> 22/10/2019

[תענית כ/א,ב] מעשה שבא רבי אלעזר בן רבי שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר ושמו שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה. נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר. אמר לו שלום עליך רבי, ולא החזיר לו. אמר לו ריקה, כמה מכוער אותו האיש, שמא כל בני עירך מכוערין כמותך. אמר לו איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית. כיון שידע בעצמו שחטא, ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נענית לך, מחול לי. אמר לו איני מחול לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית. היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך רבי רבי מורי מורי. אמר להם למי אתם קורין רבי רבי? אמרו לו לזה שמטייל אחריך אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל. אמרו לו מפני מה? אמר להם כך וכך עשה לי. אמרו לו, אף על פי כן מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא. אמר להם בשבילכם הריני מחול לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן. מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומזוזות.

[סוטה ד/ב - ה/א] כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים כתי' הכא [משלי טז ה] "תועבת ה' כל גבה לב" וכתוב התם [דב' ז כו] "ולא תביא תועבה אל ביתך" ורבי יוחנן דידיה אמר כאילו כפר בעיקר שנאמר [דב' ח יד] "ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך..." ר' חמא בר חנינא אמר כאילו בא על כל העריות כתי' הכא [משלי שם] "תועבת ה' כל גבה לב" וכתבי' התם [וי' יח כז] "כי את כל התועבות האל..." עולא אמר כאילו בנה במה שנאמר [יש' ב כב] "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" אל תיקרי במה אלא במה מאי [משלי שם] "יד ליד לא ינקה"... כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנא' [תה' קא ה] "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכלי" אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל.

[נדרים כ/א] תניא [שמי' כ יז] "ויבצבור תקיה יראתו על פניכם" - זו בושה, "לבליתי תקטאו" - מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא. מיכן אמרו: סימן יפה באדם שהוא ביישן. אחרים אומרים: כל אדם המתבייש, לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. [ירי' ט כב] "כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו".

קטע מתוך [אגרת הרמב"ן]:

ועתה בני דע וראה, כי המתגאה בלבו על הבריות, מורד הוא במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים, שנאמר [תה' צג א] "ה' מלך גאות לבש..."

ובמה יתגאה לב האדם? אם בעשר, [שמואל א ב ז] "ה' מוריש ומעשיר". ואם בכבוד, הלא לאלהים הוא, שנאמר [דה"י א כט יב] "והעשר והכבוד מלפניך", ואיך מתפאר בכבוד קונו? ואם מתפאר בחכמה, [איוב יב כ] "מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח". נמצא הכל שוה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים וברצונו מגביה שפלים. לכן תשפיל עצמך וינשאך המקום.

על כן אפרש לך איך תתנהג במדת **הענוה** ללכת בה תמיד. כל דבריך יהיו בנחת, וראשך כפוף, ועיניך יביטו למטה לארץ, ולבך למעלה, ואל תביט בפני אדם בדברך עמו, וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך. ואם חכם או עשיר הוא, עליך לכבדו. ואם רש הוא, ואתה עשיר או חכם ממנו, חשוב בלבך כי אתה חיב ממנו והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא הוא שוגג ואתה מזיד.

בכל דבריך ומעשיך ומחשבותיך ובכל עת, חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני הקב"ה, ושכינתו עליך, כי כבודו מלא העולם, **וְדַבְרֶיךָ יִהְיוּ בְאִימָה וּבִירָאָה כְּעַבְד לִפְנֵי רַבּוֹ. וְתַתְּבִישׁ מִכָּל אָדָם.** ואם יקראך איש, אל תענהו בקול רם, רק בנחת כעומד לפני רבו.

והוי זהיר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל לקימה. וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו. ותפשפש במעשיך בבקר ובערב, ובזה יהוי כל ימיך בתשובה.

[משלי טז יח] "לִפְנֵי שֹׁכֵר גָּאוֹן וְלִפְנֵי כְּשָׁלוֹן גְּבִיָּה רוּחַ".

[יח יב] "לִפְנֵי שֹׁכֵר יִגְבֶּה לֵב אִישׁ וְלִפְנֵי כְּבוֹד עֲנֹוֹה".

[כט כג] "גְּאֹוֹת אָדָם תִּשְׁפִּילְנוּ וְשֹׁפֵל רוּחַ יִתְמַךְ כְּבוֹד".

[תהילים לו יב] "אֵל תְּבוֹאֲנֵי רֶגֶל גְּאֹוֹה וְיַד רְשָׁעִים אֵל תִּגְדְּנֵי".

[משלי כז ב] "יִהְיֶה לְךָ זֶר וְלֹא פִיךָ נִכְרִי וְאֵל שִׁפְתֶיךָ".